

SCAFFOLDING TEXNIKASINI TALABA VA O'QITUVCHI O'RTASIDAGI
MUNOSABATLARDAGI ROLI VA AHAMIYATI

Azizova Gulnora Shakirdjanovna

*Senior teacher of the National Institute of Fine Arts
and Design named after Kamoliddin Bekhzod.*

Independent researcher, Uzbekistan State World Languages University

Annotatsiya: *Mazkur maqolada scaffolding⁵⁴ texnikasi yordamida talaba va o'qituvchi o'rtasidagi munosabatlar tahlil qilinadi. Scaffolding texnikasi, o'qituvchining talabaga o'qish jarayonida vaqtinchalik yordam ko'rsatish va bosqichma-bosqich mustahkamlashtirishni o'z ichiga oladi. Bu usul talabaning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Maqolada bu metodning samarali qo'llanilishi orqali o'qituvchi va talaba o'rtasidagi o'zaro aloqalar, ishonch va hamkorlikni qanday yaxshilash mumkinligi ko'rsatilgan. Maqola, o'qituvchi talabaning hozirgi darajasiga mos ravishda yordam berishi, kerakli paytda mustahkamlashlarni amalga oshirishi va muammolarni hal qilishda talabaga o'z kuchiga tayanishga imkon yaratishi zarurligini ta'kidlaydi. Scaffolding texnikasi orqali talaba, mustaqil ravishda fikr yurita olish, murakkab vazifalarni bajara olish va o'z o'qish jarayonini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'qituvchi esa, bu jarayonni to'g'ri boshqarib, talabaning ishonch va bilimlarini rivojlantirishi mumkin. Maqola pedagogik amaliyotda scaffolding texnikasining talabalarga bilim olishda qanchalik samarali va muhim ekanligini ko'rsatadi. Bu metod, o'qituvchi va talaba o'rtasida samarali munosabatlarni rivojlantirishda hamda ta'lim jarayonini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega.*

Kalit so'zlar: *Scaffolding texnikasi, talaba va o'qituvchi, o'zaro munosabatlar, pedagogik yordam, bilim rivoji, o'quv jarayoni.*

Kirish. Hozirgi zamon ta'limida talaba va o'qituvchi o'rtasidagi samarali munosabatlarning ahamiyati oshib bormoqda. Bu munosabatlarning bir qismi sifatida scaffolding texnikasi (yoki yordam ko'rsatish texnikasi) muhim rol o'ynaydi. Scaffolding – o'quv jarayonida o'qituvchi tomonidan talabaga ma'lum darajada yordam ko'rsatish orqali uning mustaqil o'rganishini qo'llab-quvvatlash metodidir. Bu texnika talabaning individual ehtiyojlariga asoslanib, o'qituvchi bilan o'rtadagi interaktiv munosabatlarni kuchaytiradi va ta'lim sifatini yaxshilaydi.

Scaffolding Texnikasining Asosiy Prinsiplari.

⁵⁴ Scaffolding – inglizcha so'z bo'lib, xorijiy tilni dastlabki bosqichida o'rganayotgan talabada kechadigan qo'rquvni yengishda o'qituvchi tomonidan beriladigan ko'mak ma'nosini bildiradi.

Scaffolding texnikasi o'qituvchidan faol yordam berishni talab qiladi. O'qituvchi talabani o'z bilimini kengaytirish va rivojlantirishda qo'llab-quvvatlaydi. Quyida scaffolding texnikasining asosiy prinsiplari keltirilgan:

1. **Individual yondashuv:** Har bir talabaga uning bilim darajasi va ehtiyojlariga mos yordam ko'rsatish.
2. **Bosqichma-bosqich qo'llab-quvvatlash:** Yordam ko'rsatishning o'zgaruvchan darajasi, talaba bilimi rivojlanishi bilan yordam kamayadi.
3. **O'z-o'zini boshqarishni rivojlantirish:** O'qituvchi talaba o'z bilimlarini mustaqil ravishda rivojlantirishga tayyor bo'lishini ta'minlaydi.
4. **Interaktivlik:** O'qituvchi va talaba o'rtasidagi doimiy muloqot va fikr almashish.

Scaffolding Texnikasining Tarixi va Kelib Chiqish Manbalari

Scaffolding texnikasi ilgari psixolog va pedagog Lev Vygotskiyning "yaqinlashuv zonasi" (ZPD) tushunchasiga asoslanadi. Vygotskiy fikriga ko'ra, talaba o'z mustaqil ishlash imkoniyatlariga yaqin bo'lsa ham, unga o'qituvchining ko'magi kerak. O'qituvchi talabaning ZPD doirasida turli usullar bilan yordam ko'rsatib, uni mustaqil fikrlashga va muammolarni hal qilishga undaydi.

O'qituvchi va Talaba O'rtasidagi Munosabatlar

Scaffolding texnikasi o'qituvchi va talaba o'rtasidagi munosabatlarni rivojlantirishga katta ta'sir ko'rsatadi. O'qituvchi yordam berish orqali talaba bilan mustahkam ishonchli aloqalarni o'rnatadi. Talaba esa o'z bilimlarini o'zlashtirishda mustahkam asosga ega bo'ladi va o'zini o'rgatishda yanada mustaqil bo'lishga o'rganadi.

O'qituvchining Roli

Scaffolding texnikasida o'qituvchining roli alohida ahamiyatga ega. O'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki talabani o'rgatishda yordamchi va yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi sifatida harakat qiladi. O'qituvchi talabani mustaqil fikrlashga undaydi, uning qiyinchiliklarni engib o'tishiga yordam beradi va rivojlanishi uchun sharoit yaratadi. O'qituvchining o'zgaruvchan yondashuvi talabaga qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydi.

Talabaning Roli

Talaba o'qituvchidan ko'rsatilgan yordamni qabul qiladi va undan o'z bilimlarini rivojlantirish uchun foydalanadi. Talaba o'qituvchining yordamiga ishonishi va uni izchil ravishda o'z o'rganish jarayonida qo'llashi kerak. Shuningdek, talaba o'ziga xos ehtiyojlarini aniq anglashga, faol muloqot qilishga va o'z bilimlarini mustahkamlashga harakat qiladi.

O'zaro Munosabatlarda Ishtonch va Fikr Almashish

Scaffolding texnikasi yordamida talaba-o'qituvchi o'rtasida ishonch va samarali fikr almashish muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi va talaba o'rtasidagi yaqin aloqalar, muloqot va hamkorlik ta'limning samarali bo'lishini ta'minlaydi.

Scaffolding Texnikasining Amaliy Qo'llanilishi

Scaffolding texnikasi turli pedagogik yondashuvlar orqali amalga oshiriladi. Quyidagi usullar ko'p ishlatiladi:

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

- **Savol-javob:** O'qituvchi talabaga ochiq savollar berib, uning fikrlash jarayonini qo'llab-quvvatlaydi.
- **Model yaratish:** O'qituvchi ma'lum bir topshiriqni qanday bajarishni ko'rsatib beradi, keyinchalik talaba bu jarayonda o'zini sinab ko'radi.
- **Tahlil va fikr almashish:** O'qituvchi va talaba birgalikda muammoni tahlil qilishadi va natijalar ustida fikr yuritadilar.

Scaffolding Texnikasining Foydalari

Scaffolding texnikasining ta'lim jarayonida ko'plab foydalari mavjud:

1. **Mustaqillikni rivojlantirish:** Talaba o'z bilim va ko'nikmalarini rivojlantirgan holda, mustaqil ishlashni o'rganadi.
2. **Bilimlarni mustahkamlash:** O'qituvchining doimiy qo'llab-quvvatlashi talabaning bilimi va tushunchalarini mustahkamlaydi.
3. **O'z-o'zini boshqarishni rivojlantirish:** Talaba o'qituvchidan olingan yordam orqali mustaqil ravishda muammolarni hal qilishni o'rganadi.

Scaffolding Texnikasining Kamchiliklari va Qiyinchiliklari

Scaffolding texnikasining ba'zi kamchiliklari ham mavjud. Masalan, ba'zi talabalar yordamni qabul qilishda qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin. Shuningdek, o'qituvchining vaqtini samarali taqsimlashi talab qilinadi, chunki har bir talabaga individual yondashuv ko'proq vaqt va kuch talab qiladi.

Xulosa

Scaffolding texnikasi o'qituvchi va talaba o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Bu metod ta'lim jarayonini interaktiv, dinamik va samarali qiladi. O'qituvchining ko'rsatayotgan yordami talabaning mustaqil fikrlashga, muammolarni hal qilishga va o'z bilimlarini kengaytirishga yordam beradi. Shuningdek, scaffolding texnikasi o'qituvchidan yuqori malaka va tajriba, talabadan esa faol qatnashish va o'zini boshqarish ko'nikmalarini talab qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. L. S. Vygotsky, (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
2. D.Wood, J. S.Bruner, & G.Ross, (1976). *The Role of Tutoring in Problem Solving*. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 17(2), 89-100.
3. Tharp, R. G., & Gallimore, R. (1988). *Rousing Minds to Life: Teaching, Learning, and Schooling in Social Context*. Cambridge University Press.
4. Palincsar, A. S., & Brown, A. L.
5. G.Sh.Azizova, (2024). *International Practices in Education and Pedagogical Solutions for Frustration in English Language Teaching Using Scaffolding Methods*. "MODERN PARADIGMS IN LANGUAGE TEACHING" international scientific-practical conference NOVEMBER 23, 2024 "Ilm nuri print" MCHJ, Jizzax.